

Man vet aldrig vad som växer bakom knuten

Anders Bruks och Berit Sigrå

När man som dalabo har botaniska intressen och speciell förkärlek för ängs- och betesmark känns det som ett stort privilegium att bo i Siljansringen. De årligen återkommande besöken i hävdade områden påverkade av silurbergarter är något av årets höjdpunkt. Speciellt frekventa besök förläggs till Lindänget, där Knutar-Einars äng utgör flaggskeppet i Orsas ängsflora. Mest intresse väcker dock, Knutar-Einars äng till trots, det nyetablerade strandbetet vid Orsasjön. Betesmarkens botaniska värden ökar galopperande snabbt från år till år. Här fylls den floristiska själen av hopp inför framtiden. Nåväl, låt oss nu inte förlora oss i den eufori som Lindängets marker skänker då detta inte ska handla om silurbergarternas rika flora, utan snarare om vad man kan hitta i de fattigare markerna. Orsa består ju, som de flesta vet, inte enbart av rika bergarter utan det är snarare så att de jonsvaga bergarterna är regerande.

Bosatta i de övre delarna av det relativt fattiga Hansjö, retsamt omgivna av rikare mark, irriterades vi något av att Hansjö inte kunde bidra med någon som helst ängsartad flora av värde. Denna avsaknad blev motivationen som drev oss att med stor beslutsamhet, om än något naivt kan tyckas, söka efter lämpliga ängsbiotoper. Arter som vi främst inriktade oss på var de som kunde tänkas finnas på lite sura bergarter – lyckan vore ju att pricka in en ny lokal av fältgentiana (*Gentianella campestris*) på Dalakartan. Detta sökande gav dock inget upplyftande resultat och vi fjärmade oss alltmer från tanken att Hansjö skulle kunna bidra med någon skyddsvärd ängsflora.

Några dagar efter vårt infall klippte Berit gräset hos sina föräldrar 20 meter från vår bostad. I ett magert parti av gräsmattan hittade hon till sin förvåning en låsbräken (*Botrychium lunaria*). När hon stängde av den destruktiva apparaten och granskade omgivningen uppenbarade sig ytterligare tre exemplar av låsbräken på en något torrare del av gräsmattan. Väl hemkommen från jobbet möttes jag av en strålande glad Berit. Hon släpade bort mig till växtplatsen för låsbräken och tryckte ner mig på knä. Vi förundrades i tyst samvaro. När den största förvåningen lagt sig vred jag på huvudet där jag låg med blicken en decimeter ovanför marken och vad var det jag såg en bit bort i den glesa vegetationen, där stod en späd liten planta av det vi hade fantiserat om – en fältgentiana. En uppsluppen stämning med några glädjeskutt följde på upptäckten. Det botaniskt så torftiga Hansjö hade så äntligen lämnat ett viktigt bidrag till Dalarnas ängsflora med en ny lokal av en starkt minskande, skyddsvärd och hotklassad art. När vi samlat oss och åter kunde sätta på växtsökarblicken hittades ytterligare fyra plantor av fältgentiana i grässvålen.

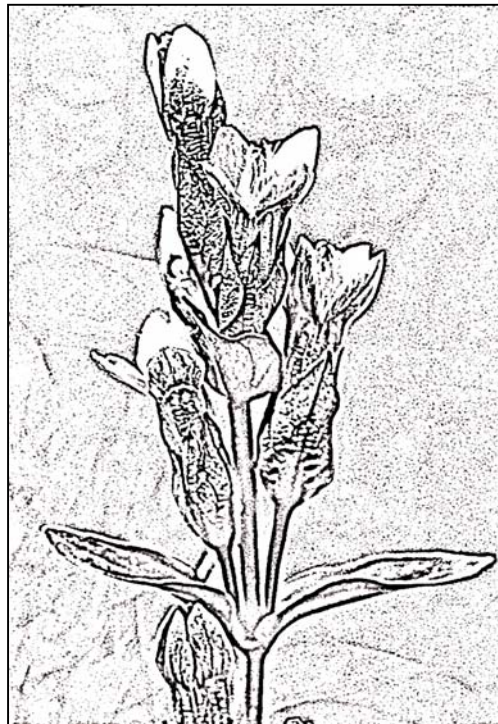
Nu frågar sig vän av ordning, och antagligen med all rätt, hur denna växtplats kunde förbises av oss? Ja, vad ska man svara på en sådan fråga. Kanske låg den för nära för att ges den uppmärksamhet den förtjänade. I efterhand förstår man dock att det finns en potential i marken. Ofta har vi stått på den magra lilla torrängen och förundrats över den täta mattan av filtlavar, *Peltigera*-arter, och stilla tänkt att detta

borde kunna vara en växtplats med vissa värden, och visst visade det sig så vara fallet.

På den lilla ytan som är ca 60 m² återfinns förutom de trevliga arterna låsbräken och fältgentiana även ormrot (*Bistorta vivipara*), prästkrage (*Leucanthemum vulgare*), liten blåklocka (*Campanula rotundifolia*) och bockrot (*Pimpinella saxifraga*). Totalt räknade vi in 16 individer av fältgentiana denna sommar, av dessa var det tyvärr endast ett fåtal som klarade av att blomma, resterande torkade bort i den regnfattiga sommaren.

Historien bakom den lilla torrängen är som följer; Förr behandlades den lilla ytan som en konventionell gräsmatta, d.v.s. med återkommande klippning medelst maskin. Detta upphörde dock för ett par år sedan då Berits mor, Anna, tyckte det verkade onödigt att klippa något som knappt växte och som dessutom erbjöd lite ögonfägnad i form av prästkragar från midsommar och någon vecka framåt. Den nya gräsklippningsstrategin blev att endast klippa området en gång under sensommaren, och på detta sätt har det hävdats under de senaste åren. Denna förändrade strategi räckte uppenbarligen för att ge en gynnsam hävd för den lilla gräsytan. Efter sommarens upptäckt kommer dock växtlokalen att fortsätta hävdas med lie.

Man vet aldrig vad som växer bakom knuten....

Fältgentiana *Gentianella campestris*
Bild: Berndt Carrington